

Glo.ordi.

Aggei La. I

Alco.delyra

In anno secundo dñi regis.
Cyrus rex psax occidit balthazar
occupans regnum babyloniorum cū da-
rio patruo suo rege medox pmo an-
no regni sui remisit in hierusalem circiter. l. millia
iudeorū quibus pfectis co-
robabel et iesu filii. io-
sedech et pcepit ut re-
edificaret templum dñi.
Illi autē extrecto alta-
ris fundamenta tēpli te-
cerūt. H̄ interea mor-
to cyro artaxerxes
illi succedit mādauit
gētibus q̄ erant circa
hierusalem tēplū reedi-
ficari pmitterent. Ne-
mālit itaq̄ opus ipse-
ctū vñz ad annum secundum
dñi filii bystaspis.
Hoc anno Aggeus et
Zacharias pphetae nō
timētes edicū regis:
ne inimicitias circūia
centū populus hortati-
ti sunt corobabel et po-
pulis qui cū eo erat ut
tēplū reedificant: qz
ta erat tēpus quo hic
remias ppherauerat
templū esse reedifican-
dū. Corobabel autē et
populus magis obedi-
erūt. pphetae hortanti
b̄ regi vel populis
phibitentib⁹. H̄ari
interpretatur generatio-
nes et signat amatores
coitus et carnalis gene-
ratiois. Cōgrue ergo
tempore dñi hec visio
cernit populo: q̄ reuer-
sus de capiuitate: nō
dū extremerat templū
ne habebat gloriā pī
stine hierusalem: s̄ habita-
bat ī domib⁹ cōcanis
et dep̄ssis. Merito etiā
cernit ī anno secundo: qz
binariū imundus nu-
merus ē: q̄ palm⁹ a vir-
ginitate vnitatis disce-
dēs: princeps est totū
alternitatis. An in He-
nali nō dicit post con-
sumationē operū seculi
di dicit: qd̄ addit post
consumationē operum
alioz dierum: et vidit
de q̄ esset bonū. Ven-
sis etiā sextus cōgruit
qz hic mēsis nō habet
aliquā solēntates del:
sicut septim⁹: sed simili-
lis est sex dierū quib⁹
fact⁹ est mundus: in q̄
laborat: et panis sub-
sidore comedit. Sed
qz altare lá erat extre-
ctū: in vna die fit ver-
bum ut populus dese-
rens fāci dñi et sex
tum mēsem reuertat
ad vnitatē fidēi.

Aggeis solēntis in
manu cui⁹ fit sermo dei. Sic omnis qui cele-
brat festivitatis dei in aq̄mīs sinceritatis po-
test recipere sermonē dei. Nō fit ad eos sermo
dei

est missus. scđo tāgī missionis act⁹ vel eventus. ibi: Propter qd̄ in scđo anni
no. tertio ad qd̄ est missus. ibi: Et credat cōpletō numero. Itē in prima pre-
duo tangū impedimentum restauratiois ciuitatis et tēpli: et incredulitas
populi de instātia tēpis reedificationis. ibi: Quia raitone tē. Dicit igi⁹: Cū
q̄ a populo isrl et seniorib⁹ tēplū dei edificari cepisset. i. Esdr. iij.

a **D**ormio cyro rege. quē. s. dolo circumventū inter-
fecit regina scytharū. legif enī in chronicis. q̄ cyrus
multis regnis impugnat⁹ et principib⁹ supatis. scy-
thas bello impetebat. tam yris autē regina scytharū
dissimulato dolore filii sui quē tā cyrus in bello trū-
cauerat: dolose cōlūia pparauit: vbi remulētū cū
ducētis militib⁹ psarū enecauit. caput vero cyri am-
putari atq̄ in vñ: ē humano sanguine plenum. p̄jci
iussit nō muliebriter increpitās: Satia te inquit san-
guine quē queſisti. b **N**e regnāte dario. filio hy-
staspis de quo. j. Esdr. v. et. vi. c **Q**ui memorato
sc̄ cyro successit: l. plures fuerint intermedij. s. cam-
byses: siue arta p̄x̄es: et ermeides et frat̄ ermeidis:
quē ermeides moies sibi substitut: sicut scribis in
historijs. d **A**t idē esdras refert. i. Esdr. iii. D. et
e **Q**ua rōne deter-
rit⁹ q̄ pl̄s isrl̄ repationē supradicti
tēpli dñi necdū iuxta pmissionē
cōcessaz eē credebat. Propter qd̄
i scđo āno regni memorati dñi
regl psarū aggē ppheta a deo
missus ad corobabel q̄ de tribu
iuda erat: q̄ ptātē regni suscep-
tus erat: et iesu filii iosedech sum-
mū sacerdotem admonet ut cre-
dat cōpletō nūero annoz tēpus
restauratiois hierusalem aduenisse: h̄
etiā addito: ne icredulitatē pphli
vellēt imitari: de q̄ de⁹ dixit p̄ eū:
Popul⁹ h̄ dicit: nōdū venit tēpus
vt edificeat dom⁹ dei. Oia autē q̄
textu hui⁹ pphetiq̄ cōtinēt: re-
uersionē pphli: edificationē tēpli:
renouationē ciuitatis: obseruan-
tiā sacerdotalē et interitū regnoz
gētiū exterarum significant.

Finit prologus.

Incipit argumentum.

Hęc est festiuus et letus:
q̄ ieminauit s̄ lachrymis
ut i gaudio meteret: de-
structū tēplū edificat: deūq̄ pa-
trē inducit loquētē: **A**d huc vñū
modicūq̄ et ego cōmouebo celū
et terrā mare et aridā: et mouebo
oēs gētes: et desideratus veniet
cunctis gentibus.

Incipit Aggeus propheta.

In anno se- **La. I** cundo dñi regis
in mēse sexto in
a s̄ querens ad quem veni-
ret: et quem doceret.
die vna mēsis: s̄a
ctū ē verbū dñi ī manu aggei p̄

s̄ inspirat deus ppheta bona opera habentem
vt per eum doceat populi princeps.

dei

Postilla Nicolai de lyra super Aggeum prophe-
tam Incipit:

In anno secundo Incipit pphetia Ag-
gei q̄ diuidit in duas ptes. s. i. pēmū
et tractatū. q̄ incipit ibi: Hec dicit. In
pēmio vero ponit primo hui⁹ pphet-
ie tēpus. cū dicit: In anno secundo da-
ri regis. Scđm Josephū. xi. libro an-
tiquitatē iudea iste darius fuit fil⁹ bystaspis: et fu-
it amicus corobabel et fauorabilis iudeis: vt p̄t. j.
Esdr. vi. t. b maxime fuit vt dicit Josephus: qz an-
teq̄ p̄moueret ad regnum psarū: fecit votū q̄ si cōtin-
geret eū sic p̄moueri faceret tēplū in hierusalem edifica-
rit: et ibi vasa deferrit. Secundū vñ Ba. Sa. iste dari⁹
fuit fil⁹ assueri regis et Hester regine: et sic fuit fau-
orabilis iudeis rōne matris sue q̄ fuit iudea. et istud se-
cūdo dictū videt mibi. phabili⁹: sicut declarauit dis-
fusus lug primū caplū libri Hester. tñ fin vtrūq̄ dī-
ctū aggē ppherauit post reditū captiuitatis baby-
lonice qm̄ vtereq̄ (si in duo fuerūt) regnauit post cy-
rū. q̄ In die vna mēsis. i. prima die ill⁹ mēsis: eo
mō loquēdi quo dñ Hesi. i. Et factū ē vespere et mane
dies vñ. i. prim⁹. scđo ponit nomē pphete. cū dñ:

r Factū est verbū dñl in manu Aggei. i. p̄ ipsū aggeū tāq̄ p̄ dei ministrū.
iste em̄ ē modus loquēdi hebraicus. p̄t etiā dici q̄ in b exprimit donū. pph-
te dñl aggeo p̄ silitudinē doni corgalis qd̄ ponit in manu recipientis. ter-
m m. 2 tio po-

Slo.ordi.

G dei qui occiderunt sermonem. i. filii dei: quod manus eorum plene sunt sanguine.
Corobabel typus est saluatoris: qui destruetum patrum edificat tabernaculum: tamen de reliquo iudeo eorum de multitudine gentium. **I**o: iste rex: magister. babel. i. babylonia. i. iste magister babyloniae qui natus est in babylone: de babylone reduxit populum in terram promissionis domini qui fuerat abducti captivi. **A**cel corobabel filius expostus. **V**ic est fluxus iusti qui nobis de largissimo fonte expostus est ad bibendum. **A**nde ipse ait: Si quis sit in iustitia, v. a. m. et b. **H**unc fonte concipimus ipsius petitionibus. **A**nde corobabel filius est salathiel: qui interpretat petitio dei.

Job. 7. f

Josephus iustus dominus. i. deus pater: cuius filius iesus. i. saluator: ad cuius coparationem omnes sacerdotes minimi inuenientur. **P**opulus iste dei. Qui captiuus tenet extra hierusalem diffidit edificare templum domini. **D**icit: Non enim venit tempus domus domini edificandae. **C**um aliquis per vitium egressus de ecclesia disponit reedificare templum dei in loco eiusdem die in die praeparabit de eo potest dici. **I**ste dicit: Non enim tempus est edificare domus dei. **S**ed omne tempus edificationis est congruum: nec possunt hostes impedire eum qui conuersus ad deum clamauerit. **B**ut factum est verum in eadem die quam. s. rursum videt hunc viatorum: et proficiuntibus prophetie quoque dona succurrent: et habito paulisper silentio: quasi cogitata dicitur sit responsio. **C**um quia tempus ergo non est ut vos habebitis in domibus in valle positis: et mea domus quae in monte est deserta erit: vel ut habebitis in domibus laqueatis. i. ornatis et deliciis: et sanctas anctiorum plurius et innumeris oibus patebitur. Omne tempus quo in valle. i. in virtutibus et luxu seculi habitate eligimus: quasi nihil reputabimur: et non inuenimus in nobis deus vbi caput reclinet. **D** Ponite corda. Nihil sine consilio et per cogitationem faciat: sed lux diuinae legis luceat ante pedes vestros. **E** Seminastis multum. Non ideo venit famas et agricultura cessauerit ab agricultura. **M**ystice. Qui de babylone reuersi sunt: et edificationem domus dei differunt dicentes: Non enim est tempus edificande domus domini: nec captiuus sunt: nec plene liberi: sed velut in medio positi: Seminatur et parvus metitur: quod si inter multa peccata aliqua iusta opera faciunt: non est deus in iustitia: ut propter multa mala paucorum bonorum obliuiscantur: sed faciet eum meteretur: et in horrea congregare quae in bona terra seminauit. **F** Deinde. Qui penitus nihil operatur: non comedunt: sed fame perire. Qui vero seminat multa et infert paucas partus comedunt non in sacraitate vel suavitate: **S**anctus vero visus ad sacerdotem comedunt. **F** Operistis vos. Qui habet pallium. i. occultam scientiam mysteriorum dei: sensibilis verbis contextum: non sinit ferentes spiritu amittere dilectionis calor et pati frigus. Qui vero non adeo ferunt: habet quidem pallium sensum et operi suorum: sed non calefactum: nec totus cooperatur. Qui vero propter anime paupertatem non habet pallium: quod ex multiplicata iniurie charitas in eo refixit. ideo frigore perire. **G** Et qui mercedes. Qui operatur bona quam remuneratio digna sunt: et bona bonis adiungere non desistit: mittit mercedes in facili non peritum. Qui vero priora bona virtutis sequentibus sordidat: in saccum congregat pertulum. **H** Ponite corda vestra super vias vestras. Ventiuntur hebrei sola tam ligna ad congregandum fuisse necessaria: stantibus muris templi post incendium. **M**ystice. Postquam posita sunt corda super vias: precipitumur ascendere in montem. i. in altitudinem divini sermonis: ut ex eo procedamus nobis ligna: id est testimonia et varia virtutum genera ad edificantam in nobis domum sapientiae ut deo placeat et glorifice nos.

Mystice

Depe. d. 4. c. de gru

Considerate cuncta que geritis: et relinquentes studium domorum vestiarum humilium: ascendite in montem ubi sunt ligna que non comburantur: sed ad opera domus mee perficiant. et ut hoc libentius agatis sciente quod in his imbi placebitis. **I** Respergit ad amplius. Sepe multa bona de multis sperantur quorum doctrina et conuersatio bona videtur: Sed ubi tempus mellium venerit: id est cum tempus docendi habent: et exemplo vite alios instruendit oportunitatem consequuntur: vel parum vel nihil est in eis invenit: et surrepente paulatim negligenter: hoc parum quod videbantur habere perdunt. Quod ideo eis evenit quia in primitis dominibus suis securi fuerunt: et non ascenderunt in montem scripturarum: nec in se dominum dominum extraherunt.

Aggei I

Nico. de lyra

tio ponit dominus prophetauit. cum dicas: a. **D**ominus corobabel filius salathiel: et sic iste corobabel fuit ne posse ioachim: **M**attheus. i. quem euilmerodach leuauit de carcere: et posuit thronum eius super thronum regum qui erant cum eo in babylone. **I**iiij. **R**eg. viii.

b Duce iuda. eo quod erat de tribu iuda. **c** Et ad lesum filium iofedecl sacerdotem magnum. **I**stius enim duo erant principaliores in populo: et ideo prophetia agei paliter: et reliquo populo consequenter. **d** Hec dicit. Hic consequenter incipit tractatus. **C**irca quod scinditur et populus rediens de babylone statim fundatur tempus in hierusalem. **I**iiij. sed statim fuit impeditus a vicinis gentibus: propter quod dicebat nondum aduenisse tempus reedificationis templi: si enim placaret deo. per tunc illa edificatio tolleretur impedimenta: ut dicebat: propter quod fuit negligens de illa edificatione viroq; ad tempus dari regis: in quo agenus spiritus sanctus illustratus reprehendit eum negligenter et exhortans ad templi edificationem: quod completum fuit vi. dari anno. **i** Esdras. vi. Secundum Josephum vero anno eius. viij. quia fuerunt diligentes in operando. **H**ic igitur iste tractatus in duas partes diuiditur. quia primo arguitur precedens negligenter. secundo confortatur sequens diligentia ea. sequitur. **P**rima in duas: quia primo ponit argutionis acutus. sed ei effectus. **I**ibi: Et audivit. Circa primum dicitur: **P**opulus iste dicit: Non enim venit tempus. **H**oc dicebat propter impedimenta superuenientia: a deo permissa: ut dictum est: sed hoc non valebat. Deus enim aliquando permittit in opere sibi placito impedimenta occurtere: ut malum meritum habeatur in maiori labore. ideo subdividit. **f** Numquid tem-

pus vobis est ut habetis in dominibus laqueatus? id est ut faciatis edificia curiosa. **g** Et domus ista deserta: quasi diceret non: quod probat per effectum. **h** Ponite corda vestra super vias vestras. i. cogitare de operibus pro vestris necessitatibus: et inuenientis defectum notabilem propter operis templi negligientiam: ut habeat. **j**. ideo sequitur: **i** Seminastis multum. s. respectu fructus in sequentibus. ita quod non habuistis cibum ad sufficienciam: nec potum: nec operimentum. **k** Et qui mercedes congregantur: et inde lucratur. **l** Visitas eas in sacculum pertusum: id est parvum. **u**bi nullus habuit inde lucrum propter negligientiam edificantis domini templum. ideo consequenter inducit ad hoc edificantum. dicens: **m** Ascendite in montem. scilicet libant: ubi erat ligna huic edificio apta. cetera patent in litteris ex dictis vobis ibidem.

Et vos

Et intu-

Slo.ordi. **Aggei** **La.** **I** **Nico.de lyra**
 a Et intulisti. Ecce aliud incommodum quod contigit differentibus edificatione cum ita tempore messis putarent se tenere frumenta in manibus vacuos culmos sine frugibus congregabat: et illud tantilla quod superat infererat in domum: sed dei virtus exuslabat. i. ad nihil suum digebat: quod folliculi vacui et frumentum vacuum farinam non habebat.
 b **Borem.** **Mystice.** Nos est celestis gratia beneficium: quod non de aere ubi multe præbationes sunt: sed de celo descendit: ad rigidas animas iaculo diaboli vulneratas vel in plectione estuantur.
 c Et vocauit siccitatem. Quicquid sine auctoritate scripture: quod apostolica traditio spiritu contingit beretetur: penitus gladius dei. **Mystice.** Gladius vel viens vetus sermio dei acutior omni gladio: quod astra terrena. i. negligenter anima et in causis habitat: ne fructu ferat disperdit. Vocat et lug montes quod contra scientiam dei se eleuunt: destruit etiam triticum et vinum et oleum quibus quasi cibo et potu beretetur deceptis populis blandunt: panis eorum per nidos doloris: vinum eorum per draconem. oleum eorum quod impinguat caput peccatorum. Per hoies sensus et cogitationes eorum. vel per hoies doctripi iumenta indocti. quod cum operibus manus. i. ieiunis et variis observationibus perirent. Possunt hec intelligi de malis doctoribus ecclesie qui carnalia querentes nec in se nec in aliis domum dei diruta querunt reedificare: sed multos verbo et exemplo scandalizant. d Et audiuit. Per corobabel et Iesum: signum vestrum: rex et sacerdos: video illi non timens: sed solus populus timet. e Et dicit ager nuncius domini. Quidam putant iohannem baptistam: et malachiam qui angelus dominini interpetat: et aggeum fuisse angelos: et ob dispersionem iusti dei assupstos humana corpora: inter hoies consolatos. Unde dicit iohannem baptistam ad vocem marie in utero matris exultasse. Nos vero dicimus nuncius dei. i. angelum qui hebreice mala dicte prophetam appellari: quia dei voluntate nunciat homibus. f Ego vobissem. Ego ego vester adiutor: Edificare domum meam quod in vobis est destruenda: me in medio vestri constituite: nemo edificationem vestram poterit prohibere. g Et suscitauit deus. Jam verus corobabel de genero dauid et Iesu sacerdos in eternum suscitatus est virtute patris. quo adiuuante debemus suscitar ad edificationem spirituale domum dei: in quam ingressi spirituales hoestias offerre debemus: et opera digna templo dei facere debemus: quod tamquam facere non possumus nisi prius dominum timuerimus. Quia vero in seculo sumus et sub dario generationi coiugis servientes edificamus: ideo sexto numero quo factus est mundus: et secundo anno quod dividitur ab unitate ingredimur domum dei. Cum vero in senario factus sit mundus: duplicari oportet senariu: ut reedifice mundus: et sic in duo denario est solollis humanae reparatio: quod de vetero populo facta ostendatur duodenarius duplcamus: et sic in vicesima quarta die edificata est ecclesia: tam de gentibus quam de circuclione. Vel octonari ad circuclionem: ternarius ad fidem trinitatis refertur. Per fidem trinitatis sit vera circuclio virtus. Ideo multiplicato octonario per ternarium: in vicesima quarta die edificamus domum. h In die vicesima. Eodem anno darij et eodem mense qui in principio positus est: sed non eodem die. Ibi enim dicit in una die mensis: hic dicit in vicesima quarta. ut inter primi die quo dominus loquitur per aggeum: et vicesimum quartum quo ingressi sunt. xxij. dies medij fuerint quibus timuit populus domini.

a est minus. Et intulisti in domum et exuslaui illud. Qui ob causaz
 a sive hec mala contingunt vobis.
 b sive vos habitatis unusquisque in domo sua.
 dicit dominus exercitum. Qui domus mea deserta est: et vos festinatis a vnuquisque in domum suam. Propter hoc super vos exhibiti sunt celii: ne et hoc mala contingunt vobis.
 c sive non solum non dant pluviam sed nec nocturnum rosae ut saltem modico humor agri teneat. b sive sponsa solet gignere auaro sine credita retinet.
 b darete rorem: et terram exhibita est ne et daret germem suum. Et vocauit sicci
 a sive vel gladium quod melius venientem. b sive montes vocat siccas ne pferant triticum vinum et oleum: vel quecumque humus sponte generatur.
 tate super terram et super montes et super triticum et super vinum et super oleum: et a sive decadente fama sequentes super homines et iumenta mors venit.
 quecumque perfert humum: et super hoies
 sive id est vrens venuus omnia consumit que manus hominum laborauerunt.
 et super iumenta: et super omnem laborem
 a sive isti qui venerunt in virum pfectum audierunt: obediunt non timent: quod charitas foras mitit timorem.
 b rem manuum. Et audiuit corobabel filius salathiel: et Iesus filius ioseph sacerdos magnus: et oes regique populi vocem domini dei sui: et verba aggei prophete sicut misit eum
 a sive qui non quenerunt in virum pfectum.
 dominus deus eorum ad eos: et
 a sive sciens quod facies domini super facientes mala ut perdat de terra memoria eorum.
 e timuit populus a facie domini. Et dicit
 g vnu de nuncius prophetarum per prophetas.
 rit ager nuncius domini: de
 nuncius domini populo dicens:
 a sive non loquitur ad corobabel: vel Iesum: cum quibus et in quibus semper erat: sed populo timenti qui accepti mercem per timore dei ut deus sit cuius est.
 f Ego vobissem dicit dominus. sive
 a sive quasi prius dormientem. b sive corpus non animam sed spiritum qui magis scit edificare templum domino.
 g Et suscitauit dominus spiritum
 corobabel filii salathiel ducis iuda: et regnum et sacerdotium deo edificantem regnum.
 da: et spiritu Iesu filii ioseph sacerdotis magni: et spiritum reliquo
 a sive fons enim surante.
 quorum de omni populo: et ingressi
 a sive quod dignum erat generalibus domus dei. sunt et faciebant opus in domo
 domini exercitum dei sui. i. In die vi
 i vicesima et quarta mensis: in sexto
 k mense: i anno secundo darij regis.

bmarlus. eni. xxiiij. dies est in principio veris: quod est terminus eius: et in illo tempore solet materia disponi edificiorum.

In septimo

mm 3 In se

Moraliter

Moraliter. pt. In anno sedo varijs re
gls. t. Seqz: et Popul' iste dicit
nō dū venit tps dom' dñi edificande tē. Prophetat ad lram
contra eos q̄ negligebant opus dom' dñi: et de p̄p̄is negocjs
erāt valde solliciti: p̄ quos mystice significant illi plati q̄ de spi
rituali edificio ecclie q̄d sit p̄ sanā doctrinā et bonā vīta parū
curant et s̄ leuādis pecunij magnā sollicitudinē habēt. Sed
qm̄ alij doctrine et p̄dicationi infēdū sollicitate principaliter:
pter questū vel sanā hoīm, ideo ip̄s dr: t. Seminastis
multū et intulisti parū, q̄ cupiditas et vana gloria abstulerūt
fructū. t. Comedisti et nō estis faciat, incōpando vobis
curiosa auditōribz placida q̄ mentē nō refūsit sed famelicam
relinquunt eo q̄ talis scia inflat et nō edificat. t. Bibistis et
nō estis inebriati, nā aqua sapie terrene sitim nō sedat s̄z ma
gis augmētāt. t. Operuistis vos, verboz curiositate.
t. Et nō estis calefacti, charitate. k. t. Et q̄ merces et greg
uit, i. oga bona de genere. t. Misit eas in saccū, p̄ter defe
ctuū itētōis recte. t. Hec dicit dñs. Hic inducit ad spiritua
lē.

Slo.ordi.

A s. **I**n septimo men. Eode
anno sed in mēse septimo in quo sūt
solemnitatis dei vicesima prima die
mensis, i. tribus hebdomadibz cōpletis et
pfecta requie ī mysterio trinitatis tertio fit
verbū dei ad aggeū qui semp ad hoc labo
rabat ut sermo dñi in eo fieret. Fit sermo
dei ad eos q̄ ceperant operari in domo dei
tam in requie, i. in mēse septimo: t. In ple
no trinitatis sacramento, i. xxi, mensis ad
aggeū festa dei celebrante: ad corobabel fi
liū salathiel: q̄ p̄ nobis homo fieri digna
tus est: t. sacerdos et ad reliquos populi.
Ad cōparationem totius mūdi parua p̄
fuit in principio credentium. **Quis in vo
bis.** Quondā fuit in dea domus dei seru
ens vni deo s̄m precepta legis: t. dilecta in
patribus abraaz: dauid et ceteris: sed iam
execata cepit esse non dilecta nec populus
dei. Hec domus in conspectu christi et po
puli creditis reputat quasi nō sit. Pro
uocat ergo christus vt regnū suum et sa
cerdotum coroboret. Vocat ergo t̄ popu
lus qui in concavis terrenorum habitabat
vt faciat opus spirituale in domo dei: t. sci
at deuī esse p̄sente libi et faciente sp̄uāliter
in ipsiis q̄d quondā in figura paciscebat de
egyptō egredientibz. Promittit etiā spir
itu suū adiutorē eoz qui operari in domo
sua: t. implent sermonē pacti sui. **Domi**
culum quando de celo audita est vox mea: t
terra quando p̄tori populo dedi testame
num: t. in aduentu meo: caligo: t. turbo: tene
bre: cernebanſ. **Domi** mare: quādo preti
ti viam populo trāseunti. **Domi** aridam:
id est egyptū p̄ plagas cū esset a cultu dei
vacua, vel solitudinē quā pp̄lis. xl. annis
circūlit: t. qui hec feci in datione veteris
leg: Adhuc mouebo celū t terrā tpe passi
onis. Celū q̄n sole obscurato tenebre facte
sunt. Terra quando petre scisse sunt: t no
numenta aperta sunt. Mare: intersecto dra
cone qui in eo erat. Arida: in fructuofam
gentiū multitudine: t illis cōmotis moue
uebo ad fidem omnes gētes: qz in oēm ter
rā eruit sonus eorum: t hoc erit quādo ve
net desideratis cunctis gentibus: in cui
aduentu implebitur ecclesia gloria mai
ore q̄ fuit in synagogā: sicut maior est xp̄s
filius in ecclie q̄ moyses seruus in syna
goga: t hec gloria dabit p̄ argētū, i. eloquia scripturarū t aurum:
id est occultum sensum qui versat in pectora sanctorū. b. **Quis**
in vobis est. Fuit olim in israel domus dei que nūc ita deserta erat
ut in aspectu videntiū reputaret quasi non fuerit: quod non solum
de edificijs templi debet accipi: led de omnibus que quondam pre
clara habuerunt iudei. c. **Et ego mouebo celum et terrā.** **Quā**
do dedi primū testamentū in syna: **Domi** celuz et terram: t mare
rubru et desertū vt vobiscū ponerem testamentū, nūc aut̄ polliceor
q̄ adhuc

Aggei II

le edificiū dom' dei di. t. Ponite corda vīa sup vias vīas,
ad dei opa dirigēdo: t subdit modū di. m. **Accedit ī mō**
tē, s. pfectiōis vite. t. Portate ligna, i. sacra vība t exp̄la
ad edificiū ecclie. t. Et acceptabilis mīhi erit, s. edificatio
vestra. Et renertis ad argūdū negligētā p̄stīnā d. t. Re
spicitis ad ampli' t ecce faciūt et min' tē, t est eadē snā cū
illa q̄ posta est p̄te p̄cedēt. Et subdī pena cū dr: b. **Pro**
pter hoc sup vos, p̄bibi sunt celi tē, i. angeli q̄ sunt cives celi
retraxerūt a vobis auxiliū suū, sicut **Hicre**, i. dr in psona an
geloz. **Curaqūn** babylonē t nō est curata derelinquamētā.
t. Et terra p̄biba est ne daret germētū, p̄ terrā significā
tur latē terrenis intēt. ip̄i vero frequēter retrahunt a bono
pter maliciā cleri. t. Et vocati siccatē sup terrā tē, q. d.
xp̄e h. venit defect⁹ denotōis i paruis mediocrib⁹ t magnis
et. Et audiuit corobabel. Per h aut̄ q̄ p̄nceps t p̄tifer, p̄
mo acquiecerūt monitioni, p̄phete t alij cōsequēter vt hic dr:
ōndis q̄ q̄ p̄ncipes t plati incipiūt bonū opus: alij de facili
cos sequūt, iō sequit: Et faciebant op̄ in domo dñi.

Nico. de lyra

Ta septimo mēse vi **La. II** a
cesima t p̄ia mēsis factū
a s̄ operando mercede y i cōsermo
dei ampli' fieret.
ē vībū dñi ī manū aggeū, p̄phete
dīcēs: Loq̄re ad corobabel filiū b
salathiel ducē iuda: t ad iesū fili
um iōsedech sacerdōtē magnū: t
a s̄ qui viderunt antiquā domum dei t nōc inter
sunt restaurationi.
b ad rēliquos populi dīcēs: **Quis**
in vobis est derelictus qui vidit
domū istam ī gloria sua prima?
a s̄ quasi nūl ad cōparationē p̄rovis.
Et qđ vos vidētis hāc nūc: **Nū** e
quid nō ita est quasi nō sit ī decu
a s̄ sed nōlote desperare.
lis vestris? Et nūc cōfortare co
robabel dīcīt dominus: t confor
tare iesu fili iōsedech sacerdos
magne: t cōfortare ois populus
terre dīcīt dñs exercitū: t faci
a s̄ opus in mea domo. **Pater.**
tē: q̄m ego vobiscū suz dīcīt dñs
filius.
Exercitū. **Verbū** qđ pepigi vo
a s̄ als egredierimi.
biscū cū egrēdimini de terra egypti. b
a s̄ sancit. Ego q̄ ubeo omnipotē sū cuius di
cere est facere. b s̄ medius vestrū stetit quē
vos nescis.
pti et sp̄us me⁹ erit in medio ve
strum. Nolite timere: q̄r hec dīcīt i
domin⁹ exercitū. t **Adhuc ynuz** k.
a s̄ tempore passionis sol obfcuratus est.
modicū ē: et ego cōmouebo celū l
et terrā t mare t aridā. Et moue
a s̄ contrarias potestates splendorē domini su
stinet nō valentes.
bo omnes gentes: et veniet desi
o+

uitate xp̄i apparuit: **Marth. ii. m.** **Et terrā t mare,** qđ
fuit impletū p̄ victoriā romanorū in oī terra t in insulis
maris. n. **Et mouebo oēs gētes:** t h fuit impletū im
minentē xp̄i nativitatē, p̄pter qđ tūc exiit edictū a cēsare
augusto: vt describeret vnu ersus orbis redact⁹ sub do
minio romani impatoris: p̄pter qđ ibant singuli ad cīt
tatē suā: t tūc xp̄s fuit nat⁹: **Luc. ii. oī subdit:** o Et ve
net desiderat⁹ cītis gētib⁹, i. xp̄s p̄ salute oīm gentiis
mittēdus

Slo.ordi.

Slo.ordi.

Aggei La. II

Nico.de lyra

Gy adhuc semel mouebo celū t̄ terrā ut illis cōmotis mo
neant oēs gētes: t̄ tūc veniet desiderat̄ cūctis gētib⁹.i.
saluator: t̄ tūc iplebo domū istā maiore gloria q̄ praus.
a **A**t in loco isto. **Q**uia ad edificationē inclyre dom⁹ nō
hil t̄ valer̄ t̄tū pax spōdeo pacē dāndā in loco isto: vt
in pace q̄ exuperat̄ oēm sensum sī.
locus me⁹. b **M**oni mēts. **H**ic
nuierus nūc in bono accipit.
Ois solennitas finit octauo die
nec ad nonū puenit. **H**ierusalem
apud hieremī nonō mense a ba
bylonis expugnat̄. **Q**uia ergo
de imūdiciis pp̄lī. pp̄beta erat fu
tura secūdo anno darij iūgis no
nō mēts: sed q̄ daf̄ locus penitē
nie post correctionē imūdicie die.
xxiiij. fit sermo dñi ad aggeū ve
quasi ex psona dñi questionē a fa
cerdotibus sc̄lētēt ex lege veni
entē. **V**iginti p quaternarium
multipliça t̄ erit octuagira q̄ nu
merus bis habet. xl. quadrage
nariū vero penitentiaz notat: q̄
nō soli debet esse corporis sed eti
am spiritus: q̄d octogenari⁹ p̄tē
dit. c **A**d aggeū. pp̄beta. nō
in manu aggei vr. **I**bi em̄ pfe
ctū habebat: t̄ tñ munda opera.
Cor vero eius neccū plenā sapiē
tiā repererat. **U**el quia adhuc ha
bitabat inter eos q̄ dicebat. **M**on
dū venit tempus do. do. edi. In
opib⁹ tñ eius fact⁹ ē sermo dñi.
Hunc vero iacta sunt fundamen
ta tēpli: et ingressus pp̄b⁹ cū prin
cipibus facit opus dei: et audit
mysteria. **M**ouebo oēs gentes: t̄
plenus est variatio: t̄ ideo ad to
tu aggeū fit sermo. d **S**i tule
rit. **C**arnes oblatas in altari: als
sacerdotes in abditis tēpli come
debāt. als. pp̄p̄qui eoz domi. als
qui de sacerdotib⁹ videbant̄ ma
culati. als israelite qui nullā ha
bebant̄ iūdiciaz. **I**mmodus
xo dicebat iō hoīem mortui te
tigerat. **Q**uādū em̄ anima est in
corporē: corpus humanū nō ē im
mūdū: s̄ h̄cito aīa recedit. **Q**ue
rit aut̄ pp̄beta: si q̄libet hō tule
rit carne sanctificatā: t̄ ligauerit
eā in sumitate vestimenti: t̄ ipsa su
mitas terigerit panem v̄l aliquid quo possit homo vesci
nūquid ex illo tacru cibis ille sanctificari potest? **R**e
spondeb⁹ q̄ nō sanctificat̄. **A**nagogē. **A**ir ecclesiastic⁹
qui immolat agnū immaculatū t̄ induitus est christo: li
git sanctam carnē in pallio: quando de exterioribus sa
cramentis auditores informare intēdit: t̄ hoc pallio cō
ringit exponēdo diuinā scripturā q̄ est panis cōfirmāt̄
cor hominis et est pulmentum: id est coctio: sicut sunt
apostolice epule: que conditūt̄ et decoquunt̄ carnes ve
teris legis: et conditas p̄bent̄ esūt. **E**st etiā scriptura vi
num letificans cor hominis. **E**st etiā oleum exhilarans
faciem. **E**st etiā cibus lactis: quo alluntur et parvult: et
alia huiusmodi. **S**ed dum auditores per scripturam de
exterioribus sacramentis erudiunt̄ nō vt sanctificatum
cibum comedunt: quia interiori pinguedine sacramen
torum intus non reficiunt̄. **E**contra auctoz peruerse do
ctrine quēcunq̄ doctrina sui inficit: imūndū reddit̄. ha
bent autē et mali in doctrina sua panem sed luctus: t̄ vi
nū sed insane ebrietatis t̄ oleū adulatiōis. habent̄ t̄ pul
mentū dū ad cōfirmationē sue p̄ueritatis: quasi ad cō
dimentū mystica scripturis interserūt. habent̄ t̄ alios
cibos. i. diuersos tractatus quos q̄ ab imūdis sunt scri
pti: t̄ imūdo ore. plati: q̄ terigerit imūndū sit: t̄ in corū
duceat̄ errorem. e **S**i terigerit pol. Aliam questionē
proponit. quia ad p̄lorem bene responderunt: et in hac
facile potest capi imperitū. **P**otest enim videri vr
g sicut

mittēdus. a **E**t implebo domū istā gloria: q̄ in tēplo p̄ corobi
bel reedificato xps fuit a matre oblatus: ibi pluries p̄dicauit t̄
multa miracula fecit: ex q̄bus domus illa fuit sumē glorificata: et
huic dicto cōcordat expositio Rabbi aquiba de quo dicit̄ i libro
canbedrin q̄ apud hebreos autenticus est: q̄ sic exponebat passus
istum. **A**dbuc vñ modicū est. s. regni vē
turi isti post destructionē prime domus:
t̄ post illud regnū: **C**ōmouebo celū t̄ ter
rā: t̄ mouebo oēs gentes t̄ veniet messi
as: quia post paucos reges de genere ma
chabeo xps venit t̄ ge herodis: oībus
terrī sub dñi romani impatoris reda
ctis. **J**ohannes ē h̄rcan⁹ sumōis macha
bei fili⁹ imposuit sibi diadema regium: t̄
durauit illud regnū vñq̄ ad herodē q̄ fu
it alienigena; p̄t diffuse declarat̄ Illico
lastica historia. b **M**eu est argētuz
meū est aurū. q. d. vobis. p̄uidebo de ex
pensis p̄ edificio domus mee. c **M**a
gna erit gloria domus istius nouissime:
q̄a incepistis reedificare. d **M**ulcē
prime. p̄ salomonē edificate. ista vero glo
ria maior nō p̄t intelligi de edificijs nec
de ornamentijs seu diuinitis: ista est modi
ca fuerūt in secūda domo respectu prime:
area em̄ testamēti de qua sumē glorificabāt
tur iūdīci fuit in prima t̄ nō in secūda: fin
catholicos t̄ hebreos: t̄ ideo in nullo po
tuit dñi gloria dom⁹ secūde maior gloria
domus prime nisi ex p̄sentiā christi: vt p̄
dictū est q̄ est sanctus sanctorū: **D**an. ix.
e **E**t in loco isto dabo pacē. vnde nato
xpo angeli cātauerūt: **G**loria ē altrissimis.
deo: t̄ terra p̄t hoībus t̄c. **L**uc. iiij. Re
spondent̄ tñ aliqui hebrei ad hoc: q̄ ista
major gloria intelligit de annis: q̄ ista se
cunda durauit. cccc. annis. prima vero
cccc. sed hoc nō valer̄: q̄ si cōputant̄ an
ni p̄ t̄p̄ regū ab anno in quo salomō cō
fūmāt̄ tēplū vñq̄ ad destructionē eius
p̄ nabucardan inueniunt̄ anni. cccc. xij.
t̄ sic prima dom⁹ plus durauit q̄ secūda
duob⁹ annis. **D**estructionē aut̄ hui⁹ omitt̄
to. p̄pter plixitatē: t̄ q̄ p̄t faciliter vide
ri discurrēdo p̄ tertiu et quartū. Regū:
q̄tū ad annos intermedios regū iuda.
Preterea dato q̄ secūda dom⁹ durasset
plus q̄ prima p̄ decē annos: vt isti dicūt.
ista tñ gloria quasi nulla esset reputanda
maxime: q̄ p̄ plures annos ista dom⁹ fu
it vilificata t̄p̄ antiochi q̄ posuit ibi ab
ominandū idolū: vt babef. i. **M**achab.
Et ideo alij exponunt de templo per regem messiam edificando:
quē iudei expectant venturum: sed patet saluum per hoc quod hic
dicit̄: **E**t implebo domum istam gloria. Ex quo patet q̄ prophetā
loquebatur de domo que edificabatur et quā digito ostendebat.
Item per hoc quod subditur: **I**stius domus nouissime. et quo
patet q̄ non est alia tercia domus materialis expectanda. Ex hoc
manifeste ostendit primus aduentus christi complebus qui pro
phetā hic venturus domo illa stante et eam sua p̄fētētā gloriſ
caturus. **I**psa autem destructa fuit per romanos tam diu est: scili
et anno. xl. post passionem christi.

Et terigerit cibis pollut⁹ in aīa ex oīb⁹ his:
nūqd cōtaminabit̄. **E**t rūderāt̄
a quō princeps iesus q̄ quē legē nouerāt.
b **S**polluit tacru polluti.
Sacerdotes t̄ dixerūt: **C**ōtamina/
litas terigerit panem v̄l aliquid quo possit homo vesci
nūquid ex illo tacru cibis ille sanctificari potest? **R**e
spondeb⁹ q̄ nō sanctificat̄. **A**nagogē. **A**ir ecclesiastic⁹
qui immolat agnū immaculatū t̄ induitus est christo: li
git sanctam carnē in pallio: quando de exterioribus sa
cramentis auditores informare intēdit: t̄ hoc pallio cō
ringit exponēdo diuinā scripturā q̄ est panis cōfirmāt̄
cor hominis et est pulmentum: id est coctio: sicut sunt
apostolice epule: que conditūt̄ et decoquunt̄ carnes ve
teris legis: et conditas p̄bent̄ esūt. **E**st etiā scriptura vi
num letificans cor hominis. **E**st etiā oleum exhilarans
faciem. **E**st etiā cibus lactis: quo alluntur et parvult: et
alia huiusmodi. **S**ed dum auditores per scripturam de
exterioribus sacramentis erudiunt̄ nō vt sanctificatum
cibum comedunt: quia interiori pinguedine sacramen
torum intus non reficiunt̄. **E**contra auctoz peruerse do
ctrine quēcunq̄ doctrina sui inficit: imūndū reddit̄. ha
bent autē et mali in doctrina sua panem sed luctus: t̄ vi
nū sed insane ebrietatis t̄ oleū adulatiōis. habent̄ t̄ pul
mentū dū ad cōfirmationē sue p̄ueritatis: quasi ad cō
dimentū mystica scripturis interserūt. habent̄ t̄ alios
cibos. i. diuersos tractatus quos q̄ ab imūdis sunt scri
pti: t̄ imūdo ore. plati: q̄ terigerit imūndū sit: t̄ in corū
duceat̄ errorem. e **S**i terigerit pol. Aliam questionē
proponit. quia ad p̄lorem bene responderunt: et in hac
facile potest capi imperitū. **P**otest enim videri vr
g sicut

Et interroga sacerdotes legem: quia ex officio tenētur scire eā.
b **S**i tulerit homo carnem sanctificatam et patet littera: t̄ sub
ditur responso. Dixerunt nō: t̄ subditur secūda questio de oppo
sito cū dicit̄: i **S**i terigerit pollut⁹ in aīa. i. qui incurrit pollu
tionē et tactu morui. vel aliud huiusmodi. t̄ subdit responso.
k **C**ōtaminabit̄. Ratio xo quare pān⁹ ex tacru carnis sanctifica
te sanctificatus: p̄ tacrum suum nō sanctificat aliud ad cibum vel
min 4 potum

Slo.ordi.

Gsicut nō sanctificat: ita nec cōtaminet. a Et responderet. **N**e superiora questione rāces: de scđa sui sermonis cōteexit occasiōne: **S**ic p̄plū iste.

Juxta l̄am o popule q̄ adhuc diruta domo iā extructo altari offera hostias & illis carnib⁹ sanctificari putas: scito te nō tā his sacrificari q̄ oia opera cōtaminari: ex eo q̄ tuā domū magis q̄ meā conaris construere: nee iuuat te sanctū in altari oblatiōnū in cōualibus habitas & mortuis op̄ibus pollueris.

Tī. q. 1. c. sic
populus.

Allego.

Gēa. 32. c

D

Gēa. 32. a

Judic. 9. b

Aggei La. II

Aggei La. II

Nico. de tyra

potū pertinēs: t tamē hō pollutus ex tactu rei im-
mūde polluit illud: pōt cā duplex assignari. **U**na
q̄ sicut facili⁹ est destruere & construere: ita facili⁹
est polluere & sanctificare. **A**lia quia homo est ma-
gis suscep̄tius sanctificationis et pollutionis q̄

res inanimata: q̄ nō est suscep̄tiva virtū & virtutis si-
cuit homo: ppter quod homo pollutus modo p̄dicto
magis polluit aliud tactu sū q̄ pannus sanctificat⁹
aliud sanctificet.

a Et respondit. **N**ec appli-

cā ad p̄positū. cū dicit:

b Sic populus iste. qui ē

virtutis et virtū suscep̄tivus.

c Ante faciem mēcā. pollu-

tus reputat v̄sc⁹ quo tem-

plū edificet. **d** Et om-

nīa que obtulerūt ibi: extra

locum templi. e Cōtami-

nata erunt. qd statim decla-

rat per effectum. cū dicit:

f Et nūc ponite corda ve-

stra t̄c. l. diligenter confide-

re tempus p̄cedēs incho-

ationem edificationis tem-

pli. g Cum accederet

ad acerūm. l. segetum.

b Viginti modiorū. l.

que sūm humanam estimati-

onem deberent facere. xx.

modios: t faciebant tātum

decē: t ita de vuls in torcu-

lari. i Percussi vos vē-

to vrente t̄c. l. iniisi pesti-

tias. p magna parte vasta-

tes vel impudentes terre-

nascentia: t ista sunt diuine

re cōtra populu signa.

k Ponite corda vestrā

t̄c. et subdit: **t** die qua su-

damenta lacrata sunt tem-

pli domini. Circa qd scien-

dū q̄ redeentes de babylō-

ne statim fundauerunt tem-

pli. v. s. dicitur est: sed p̄t

impidentes opus fuit in-

termessum v̄sc⁹ ad secūdum

darij annū: t ideo cū dicit

bic: **A**die qua fundamēta

factara sunt templi dñi: nō

est intelligendū de funda-

mēta inferiorib⁹ et primis

que lā ante facta fuerāt: s̄z

dicunt hic fundamēta illa

que. s. prius edificata p̄

mo posita fuerunt: quia re-

spectu superiorum partium

habebant rationem funda-

menti. l Ponite super

cor vestrum: id est attendi

te diligenter mutationē ter-

renascentiū. m. **N**iquid iam

semē in germe. E. ita q̄

nō pōt videri sequēs fertili-

tas vel sterilitas: t idē de fructu arbořū. n. **E**x die

ista. i. a die resūptionis edifici tēpli operando in tēpli

muro: qd fuit mense. lx. tamen antea. xiiij. die mēs.

v. opari ceperant materiā p̄parando: v̄ dictus est in

principio bū' ca. o **B**enedic. l. multiplicabo fru-

ct̄ terre. q. d. hoc erit vobis signū manifestū accepta-

tionis mee. p. **E**t factū est. **N**ec vltimo redit̄ p̄pe-

ta ad denūctandū christi aduentum quod erat p̄cipi-

pale propositū: quia sicut dicit **R**a. **S**a. **U**niversi pro-

p̄phete nō sūt locuti nisi ad dies messie: qd ē intelligen-

dū de principali intentione sicut plenius fuit dictum

in principio **E**sate et **H**ieremie. **P**rimo igitur pont-

Gibres

Glo.ordi.

autem et malangramus fuit. Quic-

quid etiam grācias et intercessiō-

nes et vota mox contabūt compō-

ndūt. Sed non p̄ negat etiam apō-

stolū. Sed etiam et remūt et remittit

et remittit et remittit et remittit

Glo.ordi.

Aggei

Si regnare vbi malum granatum fuerit. Que arbor propter numeraz multitudinem granorum et intertextis membranis diuersas cellas: sed omnes uno cortice comprehensas: semper in scripturis sanctis: in psona ecclie ponit. a Ad aggeum. **N**o in manu sicut prius negat ad aggeum. prophetam sicut in visione quartas et tunc ad aggeum. l. dñs festa celebrante quod non venturus sed venientes Job. 3. e nunciat et cernit: quod abraam videt diem dñs. d chilii et letat est: iohannes agnus dei dixit demostriavit: sic et aggeus videt regnum filij dei habet in se vniuersas solenitates. b **A**ccesima et quarta mē. **N**on dū quod in eadē die: hoc est vicesima et quarta noni mēsis: tacito mēsis numero: quod de rō ppheta adūtū: et dō regno cl. c **L**oquere ad. De utroq adūtu hec possunt dici quod regnauit rōs cū venit: et regnabit cuius venerit. Si de fine mudi voluerim⁹ ac cipocoicem⁹ destruēdū oēm principatu et oēm potestatē et virtutē: et sit deus omnia i oībus: quia mysticū ē quod dicit: et ad finē rerū prīter. ideo iubetur ppheta ad solū corobabel loqui qui signat christū quod est de semine dauid quod trāseat figura huius mudi: et faciat celū nouū et terrā nouā. d **E**t ponā te. Et cū hoc fuerit iplētū: ponā te o chiste fili in manu mea quasi signaculū: hūc signauit deus patet: et hec est imago dei inuisibilis: et forma substantie eius: et quicūc̄ crederit in dñs hoc quasi annulo consignetur. **I**n mēse

Nico. de lyra

tur tēpus huius reuelationis. cū dñs:

a **I**n vicesima et quarta mēsis. scđo explicat reuelatio. cū dñs: b **L**oquere ad corobabel. quod ipso erat rōs nasciturus sūmū carnē. c **E**go mouebo celū pariter et terrā. exponat sicut. s. d **E**t subuertā solū regnorum. subiiciendo regno romano: et quod tunc venit rōs: vt. s. dicunt est. ideo subdit: e **I**n die illo. i. tpe gratie quod plerūk dies: ad Ro. xii. **N**ox p̄cessit dies aut̄ appropinquauit. Assumā te corobabel. **N**o. **E**xponit hoc ad līam de ipso corobabel. et tunc subdit: Et ponā te quasi signaculū: hoc dicit sūmū cōtra illud quod de iechonias quo ipsius dñs: q̄ si fuerit iechonias filius iacobini regis iuda annulus in manu dexterā mea: inde euellā eū. **H**ic aut̄ accipit signaculum p̄ annulo: q̄ antiquit̄ signabat littere principū annulis suis: vt habeat hester. viii. **E**st igitur sensus finis Ba. Sa. q̄ sicut iechonias fuit a deo repulsus. ppter eius malitia: sic corobabel nepos ei⁹ a deo acceptus. ppter suā iusticiā. **Q**uia te elegi gl. s. ad opus redificationis rōp. **S**ed hec expōsitione nō videatur cōuenientē: q̄ illud quod p̄mitit. **E**cce ego mouebo celū pariter et terrā tē. ab oībus doctrib⁹ latinis et hebraicis expōnitur de mutatione regnorum lōgē post tempus corobabel. vnde et ipse Ba. Sa. expoñit hoc de terminatione regni grecorū. quod p̄ longū tēpus fuit post tempus corobabel: et ideo quod īmediate subdit: **I**n die illo dñs exercitū: Assū. te coro. nō videat cōuenienter expōne de ipso in psona p̄pria: sed de christo: vt dicunt est: qui designat hoc noīe corobabel: eo q̄ descendit ab eo sūmū carnē: et in eo fuit figurat⁹: sicut Hiero. xxi. noīa dāuid. vbi dicit: Seruient dñs suo et dāuid regi suo: et similiter Ps. xii. **R**euerent dñs filii isrl et querēt dominū dñi sui et dāuid regē sui: sicut ibidē fuit plenū declaratiū. dicit ergo:

f **A**ssumā te corobabel. quod humana natura rōi assumpta fuit a verbo diuino in unitate psone. g **F**ili salathiel. christ⁹ enim sūmū carnē dicit filius salathiel: sicut et dāuid et alioz ī genealogia christi positiorū. h **S**erne meus. sūmū humana naturā in qua minor est patre. i **E**t ponā te quasi signaculū: id est signū federis inter dñm et genū humānu. ppter quod sanctus Symeon dixit de eo Luce. ii. **E**cce positi⁹ est hic in ruinā et resurrectionē multoꝝ in israel: et in signū cui contradicet. s. a sacerdotib⁹ et scribis. k **Q**uia te elegi. ad opus redēptionis humāne. Dicit dñs exercitū quod est ipsa veritas: et viuit et resurrexit. gnat ī secula seculorum Amen. **C**a. II

Moraliter + **A**t In septimo mense. In hoc capitulo

Ca. II

Moraliter

tulo sūmū sensum līalem describile pfectus edificationis dom⁹ dei p̄ corobabel et socios ei⁹. **P**ystice vero significat pfectus ecclesie p̄ rōm q̄ vocat corobabel ī fine huius capituli: et p̄ rō discipulos. Circa quod sciendū quod dom⁹ prima edificata p̄ sa lomonē significauit synagogā: cuius legislator fuit moyses. secunda vero dñm edificata p̄ corobabel significat eccliam cuius legislator ē rōps: ppter quod ecclia dignior est synagoga q̄to christus dignior ē moys. Et h̄ declarat apostolus Heb. ix. **A**mplioris ei glorie iste p̄ moys dignus habitus est tē. Et ideo de adūtu ei⁹ subdit: k **A**dhuc vñ modi. et ego mouebo celū et terrā tē. q̄d fuit adūptū in orbis descriptiōē ī minē rōpi natūritatis. id subdit: o **E**t veniet desiderat cūtis gentib⁹ et iplēbo domū istā gloria. q̄d fuit iplētu q̄d rōps fuit oblat⁹ in ea: et sic mō implētū ecclia quotidie p̄ oblationē rōpi in sacra mēto eucharistie. b **D**ēū est argētū et mēū ē aurū tē. q̄ aurū sapientia p̄ argenti eloquētia designat: q̄bus ornata fuit ecclia in sui principio quādo spūlancus descēdit in signo visibili signū cōfū viginti credentes replēt̄ eos auro sapientie et argēto eloquētia int̄i et intelligebant sacras scripturas lucide: et loquebāt̄ omni idioma Eccl. 49. c te. vt habeat Act. ii. ideo subdit: c **M**agna erit gloria dom⁹ istius. l. ecclie. et **E**t in loco isto dabo pacem ppter quod rōpō nato pacē istam angelū clamauerūt dicentes: **G**loria ī altissimis deo et in terra pat̄ hoībus bone voluntatis. g **I**nterrogat sacerdotes legē tē. **H**ic sūmū sensum līalem ponit in terrogatio et dupler rōsilio ad ostēden dū q̄ nulla oblatio facta extra domū edificata p̄ corobabel esset deo accepta. ideo sequit: d **E**t oīa que obtulerint ibi cōtaminata erit. p̄ b aut̄ significat quod oīis oblatio extra eccliam christi facta corā deo est īmunda: cuiusmodi est oblatio infidelium et hereticorum: sed oblatio intra rōpi eccliam facta per fidem charitate formata est deo accepta. ideo concludit p̄stea: n **E**x die ista benedic. **B**esidū huius capituli intellegit ad līam de rō. ppter quod p̄rāeo.

In ca. ii. **A**gget: vbi dicit in postil. Ideo aliter dicendum quod licet Martinus sit primus mensis.

Additio. i. Apud hebreos nō solū est vñ modū principium anni sed plura. **P**rimus enim mensis sūmū ordinē festorū est mensis nōlariū frugum quod semp est circa equinocliū vernalē in quo tpe eruerūt de egypto. Alius mensis primus est sūmū computationē ībilei et est mensis sepm̄ius a predicto primo mense: et iste cōiter est circa equinoctiū autūnale. Ratio aut̄ diversitatis horū principiō p̄ declarat supra in additione sup̄ Ero. xii.

In eo ca. vbi dī in postil. Et ego mouebo celū.

Additio. ii. Quod dicit hic: Mouebo celū et terrā tē. potest intelligi de terremotu magno qui sūmū Josephum tēpore herodis sub quo natus est dominus cōtigit: et quod cū terra mouet totū mundum estimat̄ hoīes moueri. ideo dicit: Mouebo celū tē.

In eo ca. vbi dī in postil. **M**ēū est argētū et mēū ē aurum.

Additio. iii. Per hoc quod dicit: Meum est argētū ī tēplo nō est accipienda sūmū diuinas tēporeless: sed quod p̄ dicaret īmmediate: **I**mplēbo domū istā gloria: ne forte alijs intelligeret esse dictu de gloria diuinarū. ideo subdit: Meum est argētū: et mēū est aurum: et eo modo quo psalmista dicit: Nō in sacrificiis tuis arguam te tē. **M**ee enim sunt oēs bestie siluarum tē. quasi diceret non est intelligenda hec gloria de multitudine diuinarū: quia talem gloriam nō reputo nec requiro: quia meum est argētū.

In eodem ca. vbi dicitur in postila. **A**lia q̄b homo est magis suscepimus sacrificiations et pollutionis.

Additio. iv. tacru suo id quod tāgit: ita nec hō sc̄ificat̄ solo tacru sc̄ificat̄ illud quod tāgit. **U**nū bō sc̄eda postilla toris

Additio

Prologus

Replica

ris nō videſ valere: nec etiā ad intentū pphete p̄tinere videſ. Intendit enim ppheta ex reſponſionibꝫ ſacerdotū oſtēdere populo q̄ licet faceret aliqua bona ex genere: tamen ex quo ipſi nō erat boni q̄ ſua opa nō debebat celeri bona: ſicut p̄ prima reſpoſionē ſacerdotes dixerūt q̄ caro ſanctificata tangēs alii quē cibū nō ſanctificatas eū t̄ nō ſolū nō debebant ceneri bona ſed potiū mala inquātū ipſi erat mali: qđ p̄t per ſecundā reſpoſionē ſacerdotis. vbi dixerūt: Si tetigerit pollutus rē. t̄ iō ppheta applicāt̄ reſpoſiones ſacerdotū ad ſuū ppoſitū dicit: Sic pplus iſte rē. vſq; ibi. Et oia q̄ obtulerint mihi cōtamina ta erit. q.d. Dicunt homo pollutus tangēs rem mūdam conta minat ea: ſic q̄ ppopulus iſte pollutus eſt: ideo omne opus ma nuū eoz t̄ oia q̄ obtulerint cōtaminata erit: cui⁹ p̄trariū ipſi putabāt. l. q̄ ex tactu bonarū ſeu ſanctarū rerū ſanctificabant qđ excludit p̄ primā reſpoſionē ſacerdotū.

Nic. de lyra

Incipit expositio pro logi in Zachariam pphetam. p̄ frātē Huilbelmū Batonem.

Necundo anno darij rē. Iste plogus duas habet ptes pncipales: i q̄ ſru prima tāgunt quedā aggeo t̄ zacharie cōmuニア. i ſcda tāgunt quedā zacharie et ei⁹ pphetie ſpecilia. ibi: Nam t̄ popu luſ israel. Item in prima parte tāgunt tria. Primo tangit tenui pphetationis iſtorum pphetarum. q̄ ſuā ſolitudo. Secundo tangit ordo pphetationum. ibi: Sed hac de cauſa rē. vbi dicitur q̄ Aggen⁹ pcessit Zahariā duobus mensibus. Ter tio tangit intentio pphetantium. ibi: Ad restaurationem etiā tem pli. Item in ſcda parte pncipali in qua tangunt que zacharie t̄ eius ppheticis ſunt ſpecialia tria notant. Primus eſt pphete intentio. ibi: Nam t̄ populu rē. vbi dicit q̄ intendere reuocare po pulū ab imitatione ſcelerū pater noꝝ. ſcdo tangit populu ſolatio. ibi: Adit ppheta virū rē. tertio tangit dubiuſ cui⁹ i pphetia ſequit expositio. ibi: Sed hā viſionem rē. Itē in illa pticula in qua nota tur ſolatio tria tāgunt. primū ē consolatoria viſio. cu ſr: Adit ppheta rē. ſcdm eſt viſionis ſolutio. ibi: Quā viſionis hec ſolutio eſt. tertiuſ eſt ſolutionis conformatio. ibi: Hā et Esaias rē. Sic p̄t diui ſio t̄ cōtinētia iſti⁹ plogi. dicit igi tur: Scd anno: q̄ ſuit quadragi ſim⁹ a primo anno cyri.

b Darij. hystaspis. vnde glo ſa. Cyro qui xxr. annis regnauit in peris interfecto apud massagetas a tamyra regina mafsa gitarum: cabyſes filius cyri maior ſuccedit in regnum: qui expletis octo annis duos magos fratres habuit ſucceſſores: quibus occiſis a populo dari⁹ fili⁹ hystaspis rex pſarū cōſtitut⁹ eſt. cui⁹ regni anno ſecundo factus eſt ſermo dñi ad zachariā filiū barachie filiū addo ppheta. Ergo a primo anno cyri vi ſig ad ſecundū annū dari⁹ ſupputā tur anni. xl. rē. c Lectiones. eccl. 1. k. 1. t̄ Zacharie 1. t̄ tamen aggen⁹ pcessit duo bus mensibus in pphetando. vñ de in

Repliſa. In ca. ii. Aggei pſt. reddit rōnes q̄ ecat vlt̄rī: ſi polluti ex tactu rei pollute polluit vlt̄rī: pma q̄ ſacili⁹ ē deſtruere q̄ ſoſtrure. ſedā q̄ bō plus eſt ſucepti uis ſanctificationis t̄ pollutionis q̄ ſe inanimata. Cōtra quā rōne obiici Bur. quā nō voluſter itelligere pſt. pu tā ſe q̄ voluit dicere hoīem ſcificatiū ſolo tactu ſcificare ſicut polluit ſolo tactu polluit: ſi bō nō dicit. vt p̄t: ſi ſolū cōparat pollutionē aſate rei ad ſanctificationē inaſate. Ideo in līa in queſtione de ſanctificationē ſit mētio de reb⁹ inaſatis. in queſtione aūt de pollutionē ſit mētio de rebus aſatis q̄ dī. Si q̄ ſe pollutus in aſa: talis em̄ pollutio eſt formaliter in aſa: ideo ſe pollutio vel ſanctificationē ſolū ex legiſ dictamine: in rebus aūt rōnalibus aſatis ex legiſ obſeruantia.

Nic. de lyra

de in principio Aggei dicit: Peſe. vi. in principio Zachiā dicitur: Mense. viii.

d At eſdras refert. i. Eſdre. v. In anno ſcdo. Illud accipit de. i. Eſdre. v. vbi dicit: Prophetae rūt aggeus ppheta et zacharias filius addo ppheterat ad iudeos qui erant in iudea et bierualem in nomine dei israel. tunc ſur reperunt zorobabel filius salathiel et iouie filius iofedech et ceperunt edificare templum dei in bierualem et pphete cum eis adiuuantes eos. e Verbiſ lectio ne comp̄hensis. Aggei. i. que verba ſubiunguntur hic cum dicit: f Vidi nocte et ecce vir aſcederat ille vir angelus fuit apparenſ in ſpecie viri inſedientis in equo rubeo: ex quo patet q̄ viſio fuit imaginaria. vide glosam marginaliæ que expoñit totam au toritatem. g In medio myreti vmbrosi cui⁹ viſionis hec ſo. rē. Hic myretum dicit locus in quo crescent myrti. Eſt autē myrtus species arboris de qua dicit Isidorus in. xvij. etymol. Myrtus a mari dicta eo q̄ magis littore arbor sit. Virgilinus: Et amates littoro myrti. Vnde eſt q̄ a ge cis myrtene dicitur. Medicorum autem libri hanc arborem aptam ſcribunt mulieruz necessitatibus plurimiſ. Item in glosa Eſa. xlj. dicit ſic: Myrtus arbor aromati ca impetrabilis fella membris con ſolidat et reparat. Myſtice per myrtum ſignantur pphete et ali⁹ qui odore virtutum et ſpirituali gaudio ſunt resperſi inter quos quaſi eos consolans dicitur ſtare angelus. b In eam gen tem ſignat pferendā. i. assyrios et chaldeos et alias nationes que affliuerant iudeos: vt p̄t Zach. ix. i Nam et Esaias ppheta Eſa. lxij. A. k. In libro Leui. xxij. S. ſumetiſ vobis die pri mo fructus arboris pulcherrime ſpatulatoſ palmarum: et ramos ligni denarum frondum et ſali ces de torrente et letabimini rē. arborem pulcherrimam appellat myrtum ſicut patet hic in littera. cum dicitur: Fructus ligni ſpe ciosi. lignum autem denaruz frō diuum appellat oleam.

l Accipietis die primo: id eſt cu celebriabit ſefu ſcenophegic.

Fructus.

Incipit plogus sancti Hieronymi in Zachariam prophetam.

Secundo anno darij rē. Rūt aggeus t̄ zacharie cōmuニア. i ſcda tāgunt quedā zacharie et ei⁹ pphetie ſpecilia. ibi: Nam t̄ populu ſiſ israel. Item in ſcda parte tāgunt tria. Primo tangit tenui pphetationis iſtorum pphetarum. q̄ ſuā ſolitudo. Secundo tangit ordo pphetationum. ibi: Sed hac de cauſa rē. vbi dicitur q̄ Aggen⁹ pcessit Zahariā duobus mensibus. Ter tio tangit intentio pphetantium. ibi: Ad restaurationem etiā tem pli. Item in ſcda parte pncipali in qua tangunt que zacharie t̄ eius ppheticis ſunt ſpecialia tria notant. Primus eſt pphete intentio. ibi: Nam t̄ populu rē. vbi dicit q̄ intendere reuocare po pulū ab imitatione ſcelerū pater noꝝ. ſcdo tangit populu ſolatio. ibi: Adit ppheta virū rē. tertio tangit dubiuſ cui⁹ i pphetia ſequit expositio. ibi: Sed hā viſionem rē. Itē in illa pticula in qua nota tur ſolatio tria tāgunt. primū ē consolatoria viſio. cu ſr: Adit ppheta rē. ſcdm eſt viſionis ſolutio. ibi: Quā viſionis hec ſolutio eſt. tertiuſ eſt ſolutionis conformatio. ibi: Hā et Esaias rē. Sic p̄t diui ſio t̄ cōtinētia iſti⁹ plogi. dicit igi tur: Scd anno: q̄ ſuit quadragi ſim⁹ a primo anno cyri.

b Darij. hystaspis. vnde glo ſa.

c Lectiones. eccl. 1. k. 1. t̄ Zacharie 1. t̄ tamen aggen⁹ pcessit duo bus mensibus in pphetando. vñ de in